

KRITIČKO IZDANJE PISAMA

1.

MS: S 1681/1, ff.493 – 498 (A)

Viennae, 1. 11. 1558.

5 Magnifice Rapici salve.

Legi complurium doctissimorum hominum seculi³ nostri
epistolas, quorum nomina praetereo invdię vitandae gratia, ve-
rum suo cuique honore, sua laude, existimationeque integra,
10 salvaque permissa, unus me ita hoc scribendi genere delectavit
Palearius, ut cumulate perplacuerit. Docte illi quidem omnes,
et Latine, et graviter, et summo sane iudicio, summa cum lau-
de scripsere, qui iam partim praecesserunt Palearium, partim
sui fuere temporis. Hisque de causis non immerito eos nobis et
15 Italię et Gallię et Germanię praela tam certatim et identidem
restituunt, ut sane dignissimos, qui fruantur luce nostra sem-
piternum. At tametsi ne in Paleario quoque desiderentur huius-
modi dotes, quibus hos pollere dixi, habet tamen quiddam sin-
gulare et rarum inter alios Palearius. Nam quicquid in buccam
20 venerit pro rei, atque argumenti statu (quod doctiores peculia-
re dixerunt esse epistolę), id, meo quidem iudicio, dumtaxat
scribit. Scribit autem et pure, et concinne, et iocundo cuncta
cum acumine, adeoque sibi belle, et citra negocium videtur sa-
tisfacere (ubique expeditam dictionem professus, qualem ele-
25 gorum suorum Poetae fieri volunt), ut eum re vera sine anxio-
rerum, verborumque delectu scribere, non meditari, effundere,
non diffluere, et semper sui argumenti memorem, nusquam ab
eo indecenter avagari iudicem. Vitato praeterea omni in parte
colorum, nervorumque apparenti oratorio apparatu, copiosum,
30 plenumque nihilominus argumentorum invenio, quamquam
lenem, planumque, et per comata quaedam pluribus astrictum

14 non immerito] *suprascr.* 15 tam certatim] *suprascr.* 15 post identidem *del.* merito
27 nusquam] *pro* numquam

locis gradientem, ut et Isocratis, et Caesaris, et Ciceronis, et
 35 Cornelii Taciti familiarem fuisse facile agnoscas. Quumque sine
 omni vehementia, neque in affectus assurgendo,⁴ neque in tra-
 gica erumpendo, cuncta presso, perspicuoque calamo explicet,
 quę concepit animo, atticam sane dicendi modestiam. Lepo-
 remque et amasse, et assequutus fuisse mihi creditur. Haudqu-
 amquam interim vel succi, vel nervorum indignus, ea vi potissi-
 40 mum delectatus, quae sententiis, non verbis continentur. Habes
 meum, Rapici charissime, de Paleario iudicium, quod equidem
 non attigi ex arrogantia, quam mihi nec natura dedit, nec for-
 tuna finxit, sed quod eius adamarim epistolas. Quo amore si
 fortasse deceptus fuero, agnosces hominis iudicium. Tametsi
 45 quid debuerim pertimescere, non video, si et Andreas Aliattus
 celebratissimae eruditionis jurisperitus, veteris eloquentiae re-
 paratorem, ac ciuilis juris dignitatis assertorem nominaverit,
 et Jacobus Sadoletus, vir excellenter doctus, ac magnus cardi-
 nalis dixerit, non posse laudes eius sine scelere praeteriri, es-
 seque homines illos imperitos, qui eas ignorassent, qui vero
 50 supprimendo dissimulasent, improbos. Magna profecto com-
 mendatio, eoque etiam amplissima, quod a laudatissimis viris
 tanto sit diplomate posteritati consecratus. Unum in eo mihi
 non placuit. Voluissem, ut exclamationes suas ad immortalem
 Deum direxisset non ad immortales, quamquam et Bembum,
 55 et Jovium, et plerosque alios seculi huius habuerit scriptores,
 quos imitaretur, parum illos quoque hac in parte laudandos.
 Quod si leve quippiam, et ad theologorum cautiones pertinere
 dixeris, non ad oratorum, neque eorum, qui stilo student lucu-
 lentiori, alterum tibi assentior, alterum sane non concedo. Nam
 60 quum a professione nostra christiana prorsus est alienum, ioco
 etiam vocem hanc ex ore hominis nostri audire. Dii immor-
 tales, qui in ligno, in lapide, in argento, auro aereque fuerunt
 daemones, humani generis illusores, tantum sane abest, ut id
 commodi gratia faciamus, orationi nostrae consulentes, dum
 65 eam pleniorum vocum sono amplificantes, graviolem reddere

58 dixeris] *in marg.* 61 nostri] *pro Christiani* 62 ligno] signo **mhh.**

contendimus, quasi vero nec Romanus nitor, nec oratoria gravi-
 tas admitteret, Deum immortalem, idque vocis non ab imo pe-
 ctore, neque bucca pleniore vel effari, vel exclamare possemus.
 Sed haec ad te familiariter, ut eum iis soleo, quorum ingenio
 70 delectatus, humanitatemque, et virtutem complexus, consuetu-
 dinem etiam concupisco, ultroque lacesso, ut potiar concupitis.
 Quod postremum erit, remitto tibi Palearium, quem quidem ita
 totos hos dies, quibus apud me fuit, legi voluique ac revolui, ut
 mirifice etiam adamaverim. Mihique certe rem facturum es gra-
 75 tissimam, si curabis, ut nudius tertius recepisti, ne caream Pa-
 leario, idque mox, ubi in eius vel bibliopolam, vel typographum
 incideris, quum Germaniae civitates peragrabis. Cui vicissim
 ipse quoque mea non negabo, neque subtraham officia, quęcu-
 nque usus tui postulabunt, ⁵ eruntque in mea potestate. Vale.
 80 Vienna. Novembris prima 1558.

71 ultroque lacesso] *supra ras.* 71 potiar] *supra ras.* 73 voluique ac revolui] *pro ac*
versari 74 Mihique] *pro Ac mihi* 79 eruntque in mea potestate] *supra ras.*

2.

MS: S 1681/2, ff. 90 – 93v. (S)

Pragae, 14. 11. 1558.

5 Reverendissimo atque amplissimo p̄suli domino Antonio
Verantio episcopo Agriensi domino suo observandissimo.

Quod tibi isthinc proficiscens me facturum pollicitus sum,
ut ad te scriberem, si quid forte haberem, quod scriptione ma-
10 gnopere dignum iudicarem; id nunc oblata opportunitate fa-
ciendum mihi existimaui; non tam quidem, ut scires ea, quae
hic proxime sequuta sunt, quam ut hinc intelligeres, Rapicium
tuum, per multas prouintias ultro citroque cursitantem, tui me-
15 moriam perpetuo secum circumferre. Neque nempe ullo unqu-
am tempore fieri posse puto, ut humanitatis, ut amoris illius
erga me tui obliviscar, qui, quoniam ex naturae tuae bonitate
potius, quam ex meis ullis meritis ortus est, eo mihi maiorem
necessitatem imponit ut uicissim tibi summam meam erga te
20 obseruantiam ac cultum illustri aliquo argumento testatum
relinquam. Atque vtinam aliquando, vir amplissime, id mihi
liceat facere per occasionem, et fortunas meas, non enim du-
bito, quin uoluntatis, ac animi mei sensum perspicere liquido
posses. Pragam uenimus V. Id. Novemb. usi itinere satis pros-
pero, tametsi gravitas caeli, et aëris in clementia aliquantulum
25 nobis molestiae attulerit. Tanta nempe vis nebulae totos hosce
septem dies, quibus iter fecimus, fuit; ut diu alter alterum in-
ternoscere non posset. Caesari propius ad urbem accedenti, in
aperta porrectaque planitie itum est obviam a Ferdinando filio,
cum quatuor mille expeditis equitibus Bohemis, quos ille ita
30 instruxerat, ut simulacrum certaminis coram Caesare inituri
viderentur. Is ubi patrem intra teli iactum conspicatur, e vesti-
gio a suis diuulsus, citato equo illum excipit, amplexaturque:
prae gaudio lachrimae abortae. Nusquam tantus ullo in princi-
pe ardor animi uisus, adeo in fronte, in oculis nescio quid divi-
35 num praeseferebat, quod sola cogitatione ⁶ comprehendendi potest.

15 ut (*post* puto)] *corr.* ex ut ut 21 *post* et verbum illeg. *del.* 27 propius] proprius mhh

Nec mora ab hipposclopistis innumera glandium seges honoris causa displosa, nihil ab iis praetermissum, quod ad plenam cumulatamque laeticiam pertineret; Ferdinandus ubi Caesarem et Carolum archiducem excepisset, ad suos statim revertitur, 40 iubet illos sensim movere. Ibi Caesar aliquandiu moratus, spectabat equitum procedentium ordinem. Erant autem ii ita dispositi, ut quini incederent. Ita fiebat ut totus numerus in girum solutus universam fere planitiem, quae ad quinque millia passuum quaquaversum patebat occuparet. Hinc progressus Caesar, ab aliquot rusticorum peditum cohortibus excipitur; quem 45 ubi conspicerent praetereuntem, momento quibusdam flagellis, quibus erat a summo clava robustior pendula (iis autem passim utuntur rustici ad excutiendas frumentorum spicas), tantos strepitus excitarunt, uti omnes in risum soluerentur. Aiunt Bohemos olim hoc armorum genere in bello usos. Crediderim ego non alios fuisse apud Virgilium Caestus, ubi Entelli et Daretis 50 monomachiam eleganter depingit. Caesar captus novae rei spectaculo paulisper substitit, accessitque propius, ut rem ipsam paulo attentius contemplaretur. Astabant e regione huius urbis senatores et ciues, eodem omnes cultu ornati, ex quibus, qui erat aetate grandior, habita de more oratione, Caesarem allocutus est. Paulo inferius stabat altera peditum instructa acies, a quibus 55 continenter eiaculatum. Idem omnibus cultus, eadem uestis fuit; Urbem ingresso Caesari universus clerus obuiam processit; erat undique effusa omnis sexus aetas, parvuli, iuuenes, senes, pendere ex domibus, ex pergulis, ex protectis, ex suggrundis; 60 vias, compita, diuerticula complere, ut communem patriae patrem conspicerent ac salutarent. Urbis plerique anguli singulas musas seruabant. Vidimus Calliopen, Vraniam, Polyhymniam, et reliquas, amictu candido, rubea zona succinctas, cum innumera puerorum et promiscui sexus multitudine. Hi pueri, cum 65 olim ad senectutem peruenerint, memores proculdubio eorum omnium, quae adolescentuli uiderunt, non sine uoluptate filiis suis narrabunt, uenisse aliquando in urbem Ferdinandum Caesarem tanto populorum omnium, atque adeo totius orbis

70 applausu, ut nihil unquam post hominum memoriam admira-
 bilius factum sit. Sed haec leuia pro iis, quae iam audies: ubi in
 forum venimus, ibi erat videre non armatos, non togatos homi-
 nes, sed integram puellarum ac uirginum chiliadem; Dii boni
 qua forma! Quo cultu! Nullum mea quidem sententia inter tot
 75 spectacula neque aliud⁷ plausibilius, neque honorificentius hoc
 uno fuit. Laudarunt omnes archiducis Ferdinandi tempestiuum,
 et sagax ingenium, qui nouum hoc pompae genus praeter omni-
 um opinionem excogitauerit. Quod ipsum profecto, quo praec-
 larius fuit, eo est Austriacis dedecorosius, utpote quos oportebat
 80 in excipiendo Caesare omnes alios anteire. Sed danda est iis
 tamen in ea re uenia, qui nimirum in agris et uineis totos dies
 sunc occupati; Sed omnino, extra iocum. Fuit ea res tam admi-
 rabilis omnibus visa, ut non dubitem futurum aliquem, qui illa
 omnia aliquando publicis litterarum monumentis consignet ad
 85 memoriam hominum sempiternam. Hinc ad pontem ventum
 est, quem in locum uniuersa Iudaeorum fex gregatim conuene-
 rat, ut Caesarem umbella pensili exceptum in minorem urbem
 deducerent. Ibi uariae cantillantium Hebreorum uoces auditaе;
 ad quas pene omnes obsurduimus. Erat inter illos qui legem,
 90 Mosis populo ostentaret; sed praeterieram fere eos, qui sunt ex
 instituto nominis Ihesu. Stabat pro caenobii foribus, hoc est, in
 ipso uestibulo hominis loricati statua, ita efficta ut videri Mars
 aliquis posset. Quid sibi ea res uoluerit, nondum mihi explora-
 tum est. Habita ab iis, ut audio, apposita oratio. Pons uero ipse,
 95 qui operosissime tot arcuum mole utranque urbis ripam iungit,
 totus armatorum hominum statione complebatur. Videre mihi
 uidebar florentem aliquam rempublicam in qua Coclites, Serto-
 rii et Curtii reuixissent sed audi adhuc maiora superato ponte,
 dum pleno passu ad arcem contendimus, in ipso fere ascensu,
 100 offendimus quingentas matronas stantes, ex iis, quae iam uirum
 luxerunt, omnes pullatas, candida ex humeris taenia deflue-
 te. Quid hic commemorem totidem senes, ueneranda canitie
 conspicuos, qui sub uespertino crepusculo, accensis funalibus,

³² equitum] *suprascr* 59 Laudarunt omnes] *in marg.*

105 Caesarem exspectabant. Jam fere ad regiam arcem perueneramus, cum ecce in ipso statim limine a Sileno excipimur. Is festa fronde caput revinctus, ac ridenti similis dextra manu liquorem ex uuarum racemis exprimebat, cum hoc lemmate: Sileni liquor non silet, sed loqvitur.

110 Vidimus etiam ex siphunculis, quos alii salientes vocant, vinum continenter effluere, idque nullo cratere seu pelui susceptum, humi quasi riuulos quosdam efficere. Quod letitiae causa a Ferdinando archiduce institutum fuit. Porro in ipso arcis ingressu, exstructa erat ueteri more porta quedam convexa, sive arcus prodigiosę magnitudinis, cuiusmodi olim Romanis
115 imperatoribus ex triumphatis hostibus erigi solebat, hoc in eius suprema basi praefixo carmine: Imperio, Ferdinande, nouis et honoribus aucte huc ades aucturus non minus Imperium. Arcum ipsum, quem multae inscriptiones, picturae, ac emblemata ornabant, duae insignes surrectae Pilae, seu columnae structiles, ab utroque latere claudebant, in quibus eximiae magnitudinis
120 statuae, altera Samsonis, altera Gedeonis, summo artificio ad uiuium effictae, non sine spectantium admiratione uisebantur. Hinc usque ad regiam ipsam principis cuncta auro micantia, et magnificis instructa artificiis cernebantur, omnes porticus ambulatoriae, et columnarum epistilia tinnulis, bracteolis⁸
125 et perpetua fronde vestiebantur; Trophea subinde uaria aureis indicabant litteris; erant passim fornices triumphales operosissime extructi, uariis statuis, ac imaginibus exornati; quae omnia faciebant ad felicissimum ipsius Caesaris ingressum. Haud ita
130 post gigantomachia extra urbem edita igne artificioso. Vidisses informes gigantes loco moveri, incedere, montes montibus addere, mox Iouis fulmine absumptos, inconsultę temeritatis suae penas dedisse obstupuerant animi omnium inusitate rei miraculo. Nimirum hoc tempore nihil non ars, et ingenium hominis
135 aemulatur. Sunt qui putent non ociosam fuisse hanc fabulam, sed ea velut admonitos factiosos homines, ne temere aliquando in principem insolescerent. Ea ipsa die tot in altum eiaculati

8 96 bracteolis] braeteolis mhh

ignes, tot audita, bombardarum tonitrua, uti aedes mirabiliter concuterentur. Dixisses tonare Jouem, crepitare auras, et rauco murmure caelum compleri. Quid multis? Nullus fuit in vrbe locus, qui non argumentum aliquod letitiae suae praesefferret. Ipsi, mehercule muri, ipse vrbis viae prae gaudio exilure. Habes, praesul amplissime, pompam Pragensem non descriptam a me, sed quasi pennicillo delineatam. Quod feci non solum, ut et tu letitiae huius particeps esses, verum etiam, ut exiguo hoc argumento constantem, ac perpetuam meam erga te observantiam, quam scio alioqui tibi antea esse exploratissimam, cognitam ac perspectam haberes. Comitia III. Id. Novembris hic primum haberi caepta. Ea die more maiorum decreta fuit supplicatio, ut bene feliciterque eueniret, quod consilium reipublicae causa a Caesare susciperetur. Existimo Caesarem hinc propediem Augustam discessurum. Hoc inde colligo, quod praemissi iam sint designatores aedium. Nos, quod unum possumus, rogamus Deum uti omnia Caesaris consilia reipublicae Christianae fausta, ac salutaria esse velit. Haec cum scriberem, allatum fuit tristissimum de Caroli V. fortissimi, sapientissimique Imperatoris morte nuntium, vniversa Caesaris aula in luctu et squalore uersatur. Huius nunquam satis laudati principis interitu, alterum Christianitati oculum, ereptum esse omnes fatentur. Sed haec orbis ipse viderit. Quod reliquum est, presul amplissime, velim, tibi omnia de me cumulatissime et audacter polliceare. Nam, etsi opes meae infirmae sunt et multa tua erga me officia extant; enitar tamen, ut observantiae, et venerationis meae studijs intelligas, quanti faciam humanitatem tuam. Bene vale, et Rapitium inter tuos adscribito clientulos, observantia, cultu et studio cesurum nemini. Praegae postridie Id. Novembris, anno 1558. Tuae Reverendissimae atque amplissimae dominationis deditissimus servitor. A. Rapicius D.

3.

MS: S 1681/2, ff. 523. – 524. (S)

Augustae Vindelicorum, 17. 7. 1559.

5 Humanissime et ornatissime Rapici salve.

Summe sane extitit mihi tua et grata et iucunda epistola, qua doctissime, et elegantissime persequutus es magnificentissimum apparatus amplissimi archiducis Ferdinandi, quo sacratissimi imperatoris nostri parentis vero sui charissimi, cum Bohemorum nobilitate primum ab initio feliciter imperio in Pragensem urbem V. Idibus Novembris excaepit, et celebrauit. Idque quum ob narrationem eius scitu dignissimam, et quod adhuc ad me a nemine alio tam amanter, tamque luculenter

10
15
20

descripta fuerit. Tum quod statim initio ipsius amplis et evidentibus testatus fueris argumentis, quanti et meam erga te faceres benevolentiam, et tuam mihi notam atque perspectam esse velles. Nimirum quod me nullis temporibus oblivioni esses traditurus, ut qui per tot, perque tam longinquas provincias cursitando, imperatoriae maiestatis archivorum munere occupatus, perpetuo mei tecum memoriam circumferres. Parum hoc etiam contentus, nisi addidisses, quod me sumo, et singulari studio coleres, et observares.

Rara profecto, et peculiaris est ista amoris erga me tui significatio, quam ostendis mihi, et qua ueluti contestatione quadam, quantopere me complecteris, fidem mihi facere videaris. Quod quidem, etsi magna cum voluptate accipiam, et de me maius quiddam aliquanto sentiam, sic absente tali viro et amatus et habitus, non tamen quicquam in me eiusmodi comperio, quo

25
30
35

merito a te tanti fieri, et tantum amari deberem. Nisi fortasse (de quo nihil dubito) aequae sic omnes amare, et complecti consueuisses, quos ex tua virtute, ex tuorum morum, ex tui denique candore animi tam vehementer amandos, et complectendos tibi esse existimes. Id enim affectuum, plerumque iis inesse solet, quorum ingenia ad integritatem et virtutes comparata, ut ipsi et doctissimi sint, et pollent summo iudicio, summa probitate,

ita de aliis, improbum esse censent, non aequè, ac de se ipsis iudicari, semperque in eo miti, ut amantes redamentur.

40 Quum itaque videar haud falso fortasse intima quadam tenus
genii tui esse assecutus, nec ignorem, quid soleat expeti ab ami-
cis, en ipse quoque par de me tibi, humanissime Rapici defferò,
et ingenue polliceor, me et te, et virtutes tuas peculiari honore
ac studio prosequuturum (uti iam diu prosequor) tuumque sic
erga me redamaturum amorem ob ingenii, et eruditionis tuae
45 praestantiam, ut plane intelligas, nihil mihi viris doctis, et vera
probitate pollentibus esse in vita charius, amantius, venerabi-
lius. Quumque in te has animi dotes lucere videam (quod sine
assentatione loquor) merito equidem statuo, mihi te amantissi-
mum esse debere. Habes haec ad epistolam.⁹ De oratione vero,
quam in funere Caroli V. Imperatoris Caesaris Augusti optimi
50 maximi eras habiturus, non est, quod obiter pluribus agendum
mihi esse censeam. Placuit tamen mirifice tota. Et inprimis ar-
gumenti, ac generis eius placida, commodissimaque disposito.
Tumque encomiorum tanti Caesaris nullum ferme, licet stri-
ctim, non attigeris, tanto tamen iudicio, et ubertate pro loci,
55 et temporis ratione omnia commemoraris, et perstrinxeris, ut
haud dubie habere mihi sit visa, quo ad eximiam sui commen-
dationem, summe etiam fuisset complexa, et in lucem expetita.
Quandoquidem illa etiam vis ei pathetica non defuerit, quae in
funebri oratione exigi consuevit, adeo ut facile auditorum ani-
60 mos non solum in commiserationem maximam, sed etiam in
ardentissimum tam inclyti, hiisque saeculis nesessarii Impera-
toris desiderium movere potuisset, si fuisset recitata. In unam
dumtaxat eius dictionem, consideratione ni fallor, examinan-
dam incidi, quae mox occurrit in principio, ubi pronuntiatio-
65 nem tuam ob luctum, et consternationem velis esse excusatam,
si quid mollius, ac fractius protulisses. Nam in loco huiusmodi,
quum consternationis dictione, iuxta luctum posita, pro per-
turbatione (quemadmodum ego quidem arbitror) uti uolue-
ris, quam usurpant secus historici, nescio, an eam a metu, an

⁹ 49 inclyti] *corr. ex inclytit* 49 hiisque] *pro hiis* 50 – 51 In...incidi] *in marg.*

70 a moerore desumpseris. Si a metu, ex quo semper ducit suam
 originem, quam in loco simili recte sit posita, in quo nullum
 impendat subitum periculum, puto esse expendendum. Si uero
 a moerore, aequae etiam videndum est, ne minus proprie fue-
 rit collocata. Sed de hoc hactenus. Quod ut fiducia amicitiae
 75 nostrae voluerim mea non satis tanti attingere censura, ita et
 temeritatem, si temere me putabis egisse, deprecor, et te veniam
 precor.

Caeterum ipsam quoque remitto tibi orationem, non alia
 quidem causa serius, quam quod eam diligentius legerim, tua
 80 compositione, atque energia delectatus. Vale. Augustae Vinde-
 licorum XVII. Julii 1559.¹⁰

61 remitto tibi oratione] pro remitto oratione tibi

4.

MS: S 1681 /4 ff.66 – 67v. (A)

Viennae, 9. 1. 1560.

5 Reverendissime atque amplissime domine domine colendis-
sime

Superioribus diebus Josepexus Salandus medicus Bergomas,
reddidit mihi eas litteras, quas Aonius Palearius Verulanus su-
10 periore anno ad te scriptas dedit, petiitque a me diligenter, ut,
quoniam is esset propediem in Italiam rediturus, neque scire
posset de reditu ex Agria ad nos tuo, eas una cum libro tuto
ad te perferri curarem. Quare cum intellegerem Franciscum
Belgramonium nostrum isthuc profecturum, dedi eidem Aonii
15 litteras et librum ad te perferendum. Liber autem, quem idem
Aonius ad Cesarem una cum litteris misit, tamdiu apud me erit,
quoad ex Agria ad nos redieris, quod intra paucos dies futurum,
cum hæc scriberem, dicebatur. Qua in re usus sum consilio Sa-
landi, qui haud ita pridem a nobis in Italiam discessit. Quod si
20 forte tardior reditus tuus ad nos esset, offerem ego ipse librum
Cæsari, ne Aonius diutius penderet animi. Expecto tamen litte-
ras, quæ me de tota re certiores faciant.

Hoc tempore nihil est novi, quod ad te magnopere scriben-
dum putem, nisi hoc ipsum, de quo tamen iam dudum nuncios
25 ad uos pervenisse non dubito, Joannem Angelum Medichum
Summum Pontificem a patribus renunciatum qui ea ipsa die (ut
audio) gentilitia insignia sua. Cum Cosmo medico Florentiæ
duce sibi communia esse voluit. Haec ex Roma. Ex Hispania au-
ditum est, Philippicam classem Tripolim magno cum apparatu
30 contendisse, non sine spe boni euentus. De Anglia magnum in
aula silentium.

Si quid est, amplissime domine, in quo tibi mea opera aut di-
ligentia prodesse possit, Impera: nulla mora erit in Rapicio tuo,
qui observantia, cultu, ac studio erga te, cessurus est nemini.
35 Bene valeat amplissima et reverendissima dominatio tua.

Datis Viennę 9. die Januarii 1560. Raptim. Eiusdem reveren-
dissimae atque amplissimae dominationis tuae.
Addictissimus servitor Andreas Rapticus

5.

MS: S 1681/ ff.64 – 65v. (S)

Agriae, 21. 2. 1560.

5 Magnifice domine et frater mihi singulariter observande.¹¹

Ad 28. diem Ianuarii accepi tuas, et Aonii Palearii nostri li-
 tteras, cum lucubrationum eius libello, cepique summam sane,
 et singularem voluptatem, quod in tanti viri, tamque erudi-
 10 ti non solum noticiam, sed etiam in calamum pervenerim. Et
 magnopere vellem, mihi crede Rapici, posse hic vberius de eo
 dicere, quod et hominem amem, et ingenium eius magni faciam
 luculentum et elegans, si mihi paulo largius ocium a militari
 et forensi huius loci cura otium daretur. Nec de spirituali que-
 15 ror, quae mihi incumbit ex officio, nec illi deesse possum, sine
 piaculo. Verum ne ipsi quoque sat aliquando sufficio, adeo to-
 tis horis incurrunt in me infinita negocia. De quibus obiter. At
 ex epistola, quam ad me dedit Palearius, doctissima, non ali-
 um animaduerti, perspexique eius genium, quam quem diu iam
 20 ex aliis scriptis illius mecum ipse conceperam. Illudque facile
 eloqui audeo, ne viuam, si quis a multo tempore scripserit ad
 me suavius, doctius, grauius. Sed quia satis iam a me encomi-
 orum habuit Palearius, vt quem etiam modo nunquam nomi-
 no sine praeclara suae virtutis laude, ad officium venio, quod
 25 ambo nos illi ea quidem certe debemus exhibere fide, qua nobis
 ipse illud imposuit. Quoniam igitur diem reditus mei Viennam
 ob iam memoratum negociorum multiplicium concursum, qu-
 ibus in hoc confinio distineor, nequeam certo vel significare,
 vel polliceri, librum quem caesareae maiestati, domino nostro
 30 clementissimo dedicauit, ac misit, exhibeas bonis auibis lice-
 bit. Nequeo tamen non dolere grauiter, quod vel hac ipsa causa
 non istic sim, quo tam insignem operam, et meae in Palearium

7 28] pro XX 10 post dicere del. aliquid 10 – 11 amem...ingenium] supra ras. 11 eius...
 elegans] in marg. 12 et...daretur] suprascr. 12 post quae del.est 13 incumbit] pro in-
 incumbitque 14 De quibus] pro Qua 15 post epistola del. Palearii nostri 15 Palearius]
 suprascr. 18 Palearius] suprascr. 19 post nunquam del. mihi 20 post certe del. fide 20
 fide] in marg. 24 licebit] suprascr. 27 – 28 presto...cupiam] supra ras.

benevolentiae argumentum declarare potuissem. Quod quum
 mihi imputari non debebit, tum vt me apud hominem amici-
 35 ssimum, et cui presto esse semper cupiam, quicquid me vo-
 luisset, excuses diligenter, etiam atque etiam oro. Et tametsi
 Josephum Salandum libri istius exhibitionem non oportebat
 impedire,¹² veritum extimationis meae aliquam offensionem,
 cui meritum huius officii debebatur, quod vt primarii et flores,
 40 et fructus soleant esse gratiores recenti sua nouitate, quam vbi
 copia affluerit, ita sane et lucubrationes huiusmodi doctorum
 hominum, si (quod dici solet) ex praelo, quasi callide oblatę fue-
 rint, nescio, quid et singularis, et gratissime afferunt voluptatis,
 non possum tamen non vtique laetari, tanti me fuisse habitum
 a Salando, immo profecto etiam abs te, qui ambo isto vestro
 45 prudentissimo consilio, et benevolentiae erga me vestrae testi-
 monio non obscuro, quod sum, quoad vixero sacratissimum
 semper habiturus, multum mihi tribuisse videamini. Sed bene
 habet, postquam sic accidit, vt amor noster mutuus hoc etiam
 vtrique nostrum constiterit cumulatus. De Pontifice Summo,
 50 eoque tum re, tum nomine Pio, tamque sacratissimo impera-
 tori nostro bene affecto, non est, quod multis agam. Et hoc me
 pluribus respondisse, et laetitę plurimum accepisse existima-
 ri volo, quod paucioribus responedam. Quippe quod nesciam,
 quid mihi a cunabulis ipsis laetius, quid gratius, quid denique
 55 exoptatus acciderit. Et faxit Deus, vt respondeat publicis Cat-
 holicorum votis, et ecclesia diu desideratum patrem, ac pasto-
 rem in Sanctitate eius experiatur, et resurgat. Quae ex Hispa-
 niis sunt, placent. Quae ex Anglia, vellem magis ex sententia.
 Et nisi haeserit illud Regnum in Imperatoris nostri consilio et
 60 gremio, vide mox, in quae incidet disturbia ambitione quorun-
 dam principium mediocrium, et qui placentia ex sese illi polli-
 centur, minime sane solida, et salubria. Et demum quod Rapicio
 meo imperem, qui tantopere operam, et diligentiam, et in ge-
 rendo more celeritatem suam mihi pollicetur, de quibus adhuc

33 gratissime] pro grauissime 35 vestro prudentissimo] prudentissimo vestro mhh 45
 vellem] supra ras. 54 21] pro 24

65 nunquam dubitavi, hoc et, amantissime Rapici, quod impero,
vt firmissime habeas ab persuasum, tuam mihi amicitiam esse
charissimam, meque esse cupidissimum consuetudinis tuae su-
auissime, vtque vtaris vicissim episcopi Agriensis et voluntate,
70 et rebus tuo arbitrato. Vale et vive felicissimus simul, ac hono-
ratissimus. Agriae 21. Februarii 1560.

6.

MS: S 1681/4 ff.131. (A)

Agriae, 21. 2. 1560?

5 Illustrissime ac reuerendissime Antistes, domine, domine
colendissime

Cum Troianus Scroffa Vincentinus vir, præter generis nobili-
tatem, summa uirtute animi et singulari humanitate præditus,
10 diligenter a me petiisset, uti pro ea seruitute, quae mihi cum
illustrissima et reuerendissima dominatio tua intercedit, se ei-
dem per litteras officiose commendarem; facile mihi persuasit
pro mea erga illum uetere beneuolentia, quae iam inde ab eo
tempore, quo Patauii iuueni ciuili operam dabam, mutuis of-
15 ficiis ad summum creuit; uti hasce litteras ad illustrisimam et
reuerendissimam dominationem tuam darem. Id quod alioqui
etiam mea sponte cum libenter, tum studiose eram factururus,
quod intelligerem nobilissimum iuuenem aliquando illustris-
simae et reuerendissimae dominae tuae usui futurum. Itaque
20 commendo illum tibi amplissime domine tanto studio ut maio-
re non possim. Dabit hoc perpetuae meae erga se obseruantiae,
dabit etiam uirtutibus illius et cupiditati ingenti, qua incredi-
biler tenetur, ut se tibi in perpetuum dedicet. Quo nomine uel
in primis dignissimus uidetur, qui in fidem et clientelam tuam
25 supplicatur: Bearit me illustrissima et reuerendissima dominatio
tua si præter quamquod ipsum Scroffam merito eius plurimum
commendatum habere debet, mea etiam causa commendatione
habere dignabit. Quod ego beneficium, sicuti alia multa, sem-
per lubens agnoscam et praedicabo: Deus Optimus Maximus
30 amplitudinem tuam, cui ego me etiam atque etiam commendo,
quam diutissime nobis florentem et incolumem seruet. Vienneꝝ,
Kalendis Februarii, raptim.

Per Belgramonium scribam ad Illustrisimam et reuerendissi-
mam dominationem tuam copiosus.

35 Addictissimus seruator Andreas Rapicius